

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสทุนนิยมที่ไหลบ่าท่วมท้นโลกปัจจุบันก่อให้เกิดผลกระทบกว้างขวางถึงระดับครัวเรือนและชุมชนแม้จะอยู่ในชนบทที่ห่างไกลหากครัวเรือนหรือชุมชนไม่มีความแข็งแกร่งก็จะเสมือนหนึ่งกำแพงผุพังที่ไม่อาจต้านแรงกระแทกของกระแสทุนนิยมทำให้เกิดการพังทลายไม่สามารถที่จะยืนหยัดอยู่ได้

สังคมไทยได้ประจักษ์กับความจริงข้อนี้โดยเฉพาะในวิกฤตเศรษฐกิจครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2540 วิกฤตซึ่งเกิดขึ้นจากกระแสการเงินของโลกทุนนิยมในครั้งนั้นทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยติดลบร้อยละ 1.7 ในปี พ.ศ. 2540 และติดลบร้อยละ 10.8 ในปี พ.ศ. 2541 ส่งผลกระทบถึงระดับรากหญ้าไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้าวของสินค้าแพง ซึ่งกระทบถึงประชาชนทุกคน ปัญหาการตกงานของพนักงานหรือผู้ใช้แรงงานที่จำต้องกลับสู่บ้านเกิดในชนบทเพื่อหาทางยังชีพ ด้วยปัจจัยผลิตที่ตนเองมีอยู่ (สงวน นิตยารัมภ์พงศ์, 2550, หน้า 9)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอดี มีเหตุมีผลและความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการ และใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...” (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2554, หน้า 1-2)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มีแนวคิดในการพัฒนาประเทศที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมี การวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทาง วัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันใน เวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการ ความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้ง เสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559, 2554)

จังหวัดสระแก้วก็นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ กรอบแนวทางในการพัฒนาจังหวัด เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของ ประชาชนให้สามารถปรับตัว ประกอบอาชีพและมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดย การส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนสามารถดำเนินวิถี ชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมี เหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีถูกต้องตามหลักวิชาตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบใน การดำรงชีวิต

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนา ตำบลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง แบ่งพื้นที่ การปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 6,367 คน จำนวนครัวเรือน 1,637 ครัวเรือน (กรมการปกครอง, 2555) ประชาชนประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป โดย ปัญหาหลัก ๆ ในการพัฒนาตำบล คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ขาดแคลนแหล่ง กักเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นเหตุให้ประชาชนไม่สามารถทำเกษตรกรรมหมุนเวียนได้ เป็นเหตุให้

ประชาชนต้องไปรับจ้างทำงานที่อื่น ปล่อยบ้านทิ้งร้างไว้บางครอบครัวต้องปล่อยให้ผู้สูงอายุและเด็กอยู่ตามลำพัง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาตำบล 3 ปี (พ.ศ. 2556-2558) โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความพอเพียง รู้จักความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ถูกต้องตามหลักวิชา มีคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ ระวังระมัดระวัง ทำตามลำดับขั้นตอน ปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง รองรับผลกระทบที่จะเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเมื่อประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ อยู่กับส่วนรวมได้ มีความสุข ก็จะนำไปสู่สังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจและการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของ ผู้นำครอบครัวในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและวางแผนพัฒนาตำบล พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขต ตำบลในการดำเนินชีวิตสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงตลอดจนนำไปขยายผลสู่หมู่บ้านในตำบลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจกับการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอกอสุ่ง จังหวัดสระแก้ว

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ต่อปี จำนวนสมาชิกในครอบครัว

1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และ

ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ขอบเขตด้านพื้นที่: การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอกอสุ่ง จังหวัดสระแก้ว จำนวน 10 หมู่บ้าน จำนวน 1,637 ครัวเรือน (กรมการปกครอง, 2555)

ขอบเขตด้านระยะเวลา: การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลภายในช่วงเวลาเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555-เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามความหมายของคำต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กรอบหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการดำรงชีพ ไม่เล็กเกินไปหรือไม่ใหญ่เกินไป เป็นไปตามฐานะและสภาพแวดล้อม จังหวะเวลาที่ไม่เร็วเกินไป หรือไม่ช้าจนเกินไป แต่รู้จักทำเป็นขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าโดย

ที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน การลดรายจ่ายในครัวเรือน เช่น การทำสวนครัวปลูกพืชผัก หรือเลี้ยงสัตว์ไว้สำหรับกินเองในครอบครัวหรือจำหน่าย การทำสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ไว้ใช้เองในครัวเรือน การใช้ปุ๋ยคอก มูลสัตว์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วน รอบครอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์ และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การวางแผนในการดำเนินชีวิต เพื่อเตรียมตัวให้พร้อม รับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด เท่าที่จำเป็น มีเหลือเก็บสะสมไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือในยามแก่ชราทำงานไม่ได้ การเข้าร่วม เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มฌาปนกิจ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน

การดำเนินชีวิต หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว ของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้ว

หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในครอบครัวที่มีบทบาทในการตัดสินใจ ดูแลรับผิดชอบ เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รับรู้ปัญหาตลอดจนสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ภายในครอบครัว รวมทั้งเป็นผู้ที่คอยดูแลจัดการเกี่ยวกับความสะอาดความสงบเรียบร้อยในด้านการดำรงชีวิต ประจำวันของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่ตำบลหนองแวง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้ว

2. ทำให้ทราบการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่ตำบลหนองแวง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้ว

3. สร้างจิตสำนึก ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แนวทางการดำเนินชีวิตอยู่บนหลักของความพอประมาณ มีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเป็นการเผยแพร่ความรู้ที่ได้นำไปสู่สังคม อันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

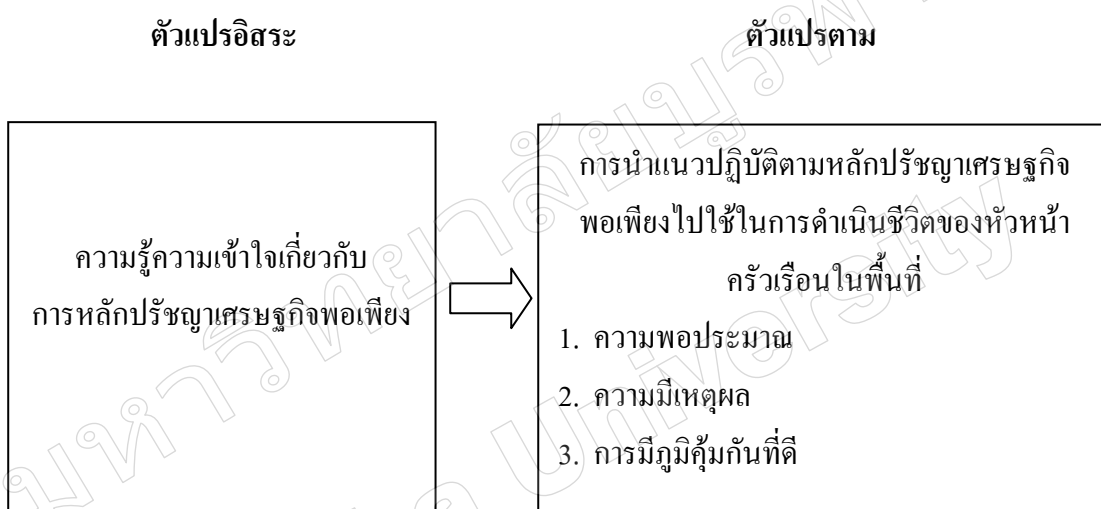
4. ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้ว และงานวิจัยนี้ยังสามารถนำไปปรับใช้ได้หลาย ๆ พื้นที่หากแต่ต้องมีการดัดแปลงให้เหมาะสมตามบริบทของหมู่บ้านนั้น ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของ ปราโมทย์ มลคล้า (2551) มาปรับใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้นำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2549, หน้า 5) มาปรับใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย